

Лекція 2. Національна безпека. Система національної безпеки України

- 1. Національна безпека України: підходи до визначення, сутність, мета.**
- 2. Об'єкти та суб'єкти національної безпеки України**
- 3. Система національної безпеки України**
- 4. Нормативно-правова забезпечення національної безпеки України**

Література:

1. Артьомов І. Артьомова А. Правові та зовнішньополітичні засади національної безпеки України: актуальні аспекти. URL : <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/16593>
2. Бжезинський З. Велика шахівниця. Американське панування та його геостратегічні імперативи. Львів ; Івано-Франківськ : Лілея - НВ, 2000. 236 с
3. Горбулін В.П., Качинський А.Б. Засади національної безпеки України. Київ : Інтертехнологія, 2009. 272 с
4. Ілюк Т.В. Проблеми національної безпеки в контексті гібридної війни: гуманітарний аспект російської агресії. URL: http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2018/10/blog-post_18.html
5. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року: Закон України із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 2222-IV від 08.12.2004](#), ВВР, 2005, № 2, ст.44; [№ 2680-VIII від 07.02.2019](#), ВВР, 2019, № 9, ст.50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
6. Ліпкан В. А., Ліпкан О. С., Яковенко О. О. Національна і міжнародна безпека в визначеннях та поняттях. Київ, 2006. 256 с.
7. Ліпкан В. А. Теорія національної безпеки : підруч. Київ : КНТ, 2009. 631 с
8. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст.241. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
9. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 05.10.2017р. № 2163-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 45. Ст.403
10. Про особливості державної політики по забезпеченню суверенітету України на тимчасово окупованих територіях Донецької і Луганської областей: Закон України від 08.01.2018 р. № 2268-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 10. Ст.54

10. Про Ряду національної безпеки і оборони України : Закон України від 5 березня 1998 року № 183/98-ВР, із змінами [№ 2646-VIII від 06.12.2018](#), *Відомості Верховної Ради України*, 2019, № 4, ст.32. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80>
11. Про Стратегічний оборонний бюлетень України: Указ Президента України від 06.06.2016 р. № 240/2016 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 травня 2016 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0006525-16#Text>
12. **Пучков О.** Концепція національної безпеки: теоретико-правовий аспект. *Jurnalul Juridic national: teorie și practică*. 2018. №1. С. 16–20.
13. Річна національна програма співробітництва Україна – НАТО на 2016 рік : затверджено Указом Президента України від 12 лютого 2016 року № 45/2016. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/45/2016>
14. **Ситник Г.П.** Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади) [Електронний ресурс]: підруч. Київ: НАДУ, 2012. 544 с. URL : kpu.kpi.ua/wp-content/.../Derzhavne-upravlinnya-u-sferi-natsionalnoyi-bezpeki.pdf
15. **Ситник Г.П.** організаційно-правові засади забезпечення воєнної безпеки України: курс лекцій. Київ: ТОВ «САК Лтд», 2023. 112 с.
16. **Сіцінський А.С., Сіцінський Н.А.** Пріоритетні напрями удосконалення державно-правових механізмів реалізації політики забезпечення національної безпеки України у зовнішньополітичній сфері. *Університетські наукові записки*. 2017. № 64. С. 96-115. URL: www.unz.km.ua
17. **Сіцінський Н.А.** Стратегічні пріоритети державного управління забезпечення національної безпеки України у зовнішньополітичній сфері в умовах військової агресії. *Інвестиції: практика та досвід*. № 19/2015. С. 93-96.
18. Стратегія національної безпеки України: затверджено Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>
19. Стратегія національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни»: Затверджено Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>
20. Суб'єкти забезпечення національної безпеки [Абрамов В.І.]. *Енциклопедія державного управління*: У 8 т. / наук.-ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова) [та ін.]. Національна академія державного управління при Президентові України. Київ: НАДУ, 2011. Т. 1. Теорія державного управління / наук.-ред. кол.: В. М. Князев (співголова), І. В. Розпутенко (співголова) [та ін.]. 2011. С. 615-617.
21. **Тімкін І.Ф., Новікова Н.Є.** Структурно-функціональна характеристика системи забезпечення національної безпеки України. URL : <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:O6H-4dNgFjAJ:dspace.nau.edu.ua/bitstream>

- **Національна безпека** – це **рівень захищеності** життєво-важливих інтересів, прав і свобод особи, суспільства, держави та її довкілля від зовнішніх та внутрішніх загроз

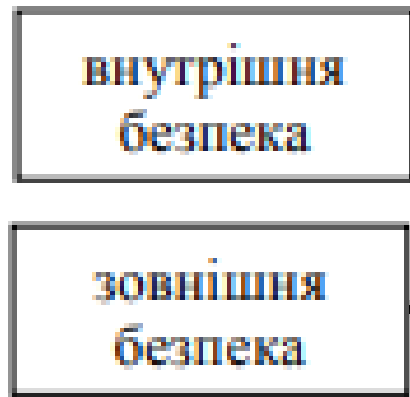
- **Національна безпека** – державна **політика**, скерована на створення внутрішніх і міжнародних умов, сприятливих для збереження чи зміцнення життєво важливих національних цінностей; це стан, що забезпечує захищеність інтересів народу й держави, суспільства та кожного його громадянина

- **Національна безпека України** – захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз

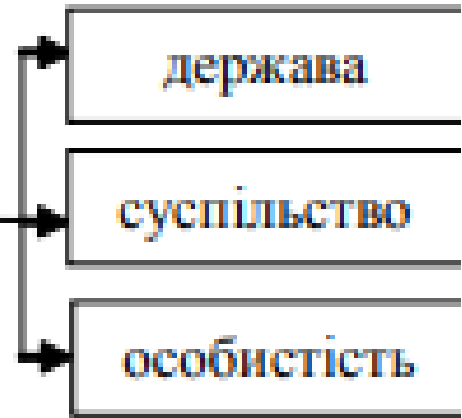
- Закон України “Про національну безпеку України” (2018 р.)

- фахівці Європейського Центру з вивчення питань безпеки імені Дж.К.Маршалла, вважають, що "**національна безпека**" – термін, який включає **поняття національної оборони та характер відносин з іншими країнами** (зокрема, умови, які створюються військовою чи оборонною перевагою над будь-якою країною (групою країн) або вигідною позицією в міжнародних відносинах)

Типи безпеки

Об'єкти безпеки

Мета – захист особистості, суспільства та держави від внутрішніх та зовнішніх загроз з метою реалізації національних інтересів та стратегічних національних пріоритетів

**Закон України «Про національну безпеку України», 2018 р.
від 21 червня 2018 року № 2469-VIII**

• загрози національній безпеці України - явища, тенденції і чинники, що унеможливають чи ускладнюють або можуть унеможливити чи ускладнити реалізацію національних інтересів та збереження національних цінностей України

Засади національної безпеки України

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА — ЦЕ СТАН ЗАХИЩЕНОСТІ ЖИТТЄВО ВАЖЛИВИХ ІНТЕРЕСІВ ОСОБИСТОСТІ, СУСПІЛЬСТВА І ДЕРЖАВИ.

Основними принципами, що визначають порядок формування державної політики у сферах національної безпеки і оборони, є:

1) верховенство права, підзвітність, законність, прозорість та дотримання засад демократичного цивільного контролю за функціонуванням сектору безпеки і оборони та застосуванням сили;

2) дотримання норм міжнародного права, участь в інтересах України у міжнародних зусиллях з підтримання миру і безпеки, міждержавних системах та механізмах міжнародної колективної безпеки;

3) розвиток сектору безпеки і оборони як основного інструменту реалізації державної політики у сферах національної безпеки і оборони

Національна безпека

Без-
пека
особис-
тості

Дер-
жавна без-
пека

Гро-
мадська
безпека

Техно-
генна
безпека

Еколо-
гічна
безпека

Еконо-
мічна
безпека

Енерге-
тична
безпека

Інфор-
маційна
безпека

Кібер-
безпека

Рис. 1. Основні складники національної безпеки

- Загалом, руйнування створеної після Другої світової війни системи міжнародної безпеки й послаблення впливу міжнародних організацій, що мають забезпечувати дотримання норм міжнародного права, доцільно визначити **джерелом окремої групи загроз національній безпеці України**.
- Зазначені глобальні процеси знизили ефективність наявних інструментів кризового регулювання, знецінили безпекові гарантії, надані різним державам, спровокували нові міждержавні конфлікти і поширення міжнародної злочинності за відсутності системи ефективних стримувань і покарань
- **Джерело загроз національній безпеці**, пов'язане з неефективністю системи міжнародної безпеки, виявилось особливо небезпечним саме для України, оскільки чинні механізми захисту миру та безпекові гарантії, у т. ч. за Будапештським меморандумом, не завадили РФ роками здійснювати гібридну агресію проти України, а 24 лютого 2022 р. розпочати повномасштабну війну.

Суб'єкти забезпечення національної безпеки

Народ

Громадяни і громадські об'єднання

Держава

Органи державної
влади

Сектор безпеки
і оборони

Оборонно-промисловий
комплекс

Збройні Сили
України

Інші військові
формування

Сили оборони

Правоохоронні органи

Розвідувальні органи

Сили цивільного
захисту

Державні органи спеціального
призначення з
правоохоронними функціями

Сили безпеки

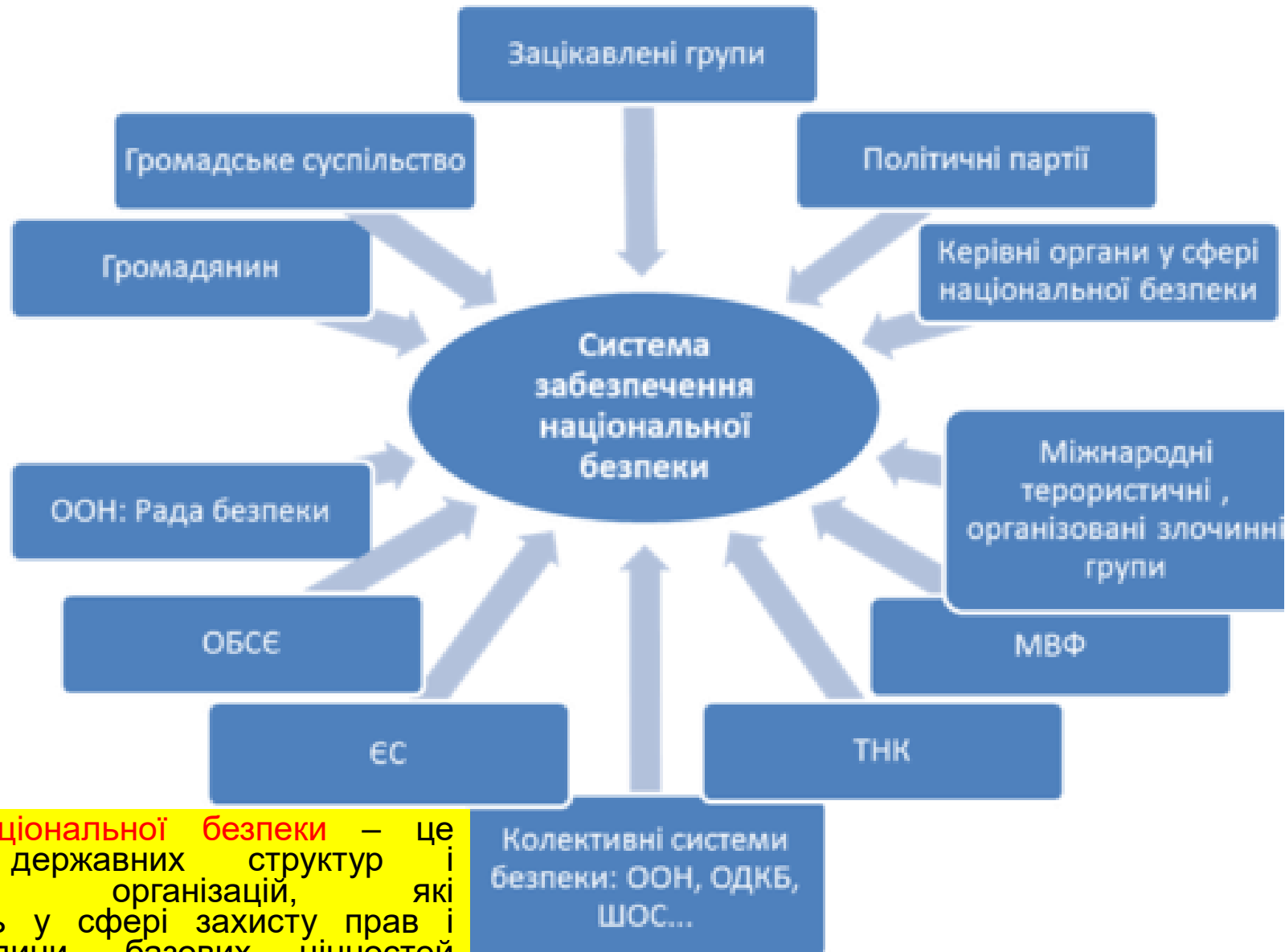
Суб'єкти забезпечення національної безпеки

- ☐ Президент України;
- ☐ Верховна Рада України;
- ☐ Кабінет Міністрів України;
- ☐ Рада національної безпеки і оборони України;
- ☐ Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади;
- ☐ Національний банк України;
- ☐ Суди загальної юрисдикції;
- ☐ Прокуратура України;
- ☐ Місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування;
- ☐ Збройні Сили України, Служба безпеки України, Служба зовнішньої розвідки України, Державна прикордонна служба України та інші військові формування, утворені відповідно до законів України;
- ☐ Громадяни України, об'єднання громадян.
- ☐ Національне антикорупційне бюро України

Національний інститут стратегічних досліджень

Об'єкти національної безпеки

Система національної безпеки – це сукупність державних структур і недержавних організацій, які функціонують у сфері захисту прав і свобод людини, базових цінностей суспільства від зовнішніх і внутрішніх загроз, а також відповідна система законодавчих актів держави і нормативних документів (статутів, декларацій, програм) недержавних організацій

Президент України
Верховний головнокомандувач

Рада національної безпеки та оборони

**Збройні сили
України**

**Сухопутні
війська**

**Повітряні
Сили**

**Військово-
Морські Сили**

**Десантно-
штурмові
війська**

**Сили
спеціальних
операцій**

**Міністерство
внутрішніх справ**

**НАЦІОНАЛЬНА
ПОЛІЦІЯ**

**Національна
Гвардія**

**Державна
служба з НС**

**Держана
прикордонна
служба**

**СЛУЖБА БЕЗПЕКИ
УКРАЇНИ**

**ДЕРЖАВНА СПЕЦІАЛЬНА
СЛУЖБА ТРАНСПОРТУ**

**Державна служба
охорони**

**Державна служба спеціального зв'язку та
захисту інформації України**

До складу СБО входять:

Міністерство оборони України,

Збройні Сили України,

Державна спеціальна служба транспорту,

Міністерство внутрішніх справ України,

Національна гвардія України,

Національна поліція України.

Державна прикордонна служба України,

Державна міграційна служба України,

Державна служба України з надзвичайних ситуацій,

Служба безпеки України, Управління державної охорони України,

Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України,

Апарат Ради національної безпеки і оборони України,

розвідувальні органи України, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної військово-

- **сектор безпеки і оборони** - система органів державної влади, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних та розвідувальних органів, державних органів спеціального призначення з правоохоронними функціями, сил цивільного захисту, оборонно-промислового комплексу України, діяльність яких перебуває під демократичним цивільним контролем і відповідно до [Конституції](#) та законів України за функціональним призначенням спрямована на захист національних інтересів України від загроз, а також громадяни та громадські об'єднання, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки України.

**Закон України
“Про національну
безпеку України” (2018 р.)**

Сектор безпеки і оборони України:

Очолює СБО Президент України. Він здійснює керівництво у сферах національної безпеки і оборони відповідно до Конституції України, а координацію у цих сферах здійснює Рада національної безпеки і оборони України (РНБО). СБО підлягає демократичному цивільному контролю

- **Демократичний цивільний контроль (ДЦК)**
- комплекс здійснюваних відповідно до Конституції і законів України правових, організаційних, Інформаційних, кадрових та інших заходів для забезпечення верховенства права, законності, підзвітності, прозорості органів СБО та інших органів, діяльність яких пов'язана з обмеженням у визначених законом випадках прав і свобод людини, сприяння їх ефективній діяльності й виконанню покладених на них функцій, зміцненню національної безпеки України.

У зовнішньополітичній сфері до загроз належать:

- **втручання у внутрішні справи України з боку іноземних держав з метою обмеження її суверенітету;**
- **територіальні претензії до України з боку Російської Федерації, анексія півострова Крим, спроба створити на території України підконтрольні Кремлю нові політичні утворення;**
- **перетворення України на буферну державу з розколотим суспільством в умовах нової «холодної війни»;**
- **міжнародний тероризм;**
- **воєнно-політична нестабільність у Чорноморсько-Каспійському регіоні, що значною мірою є наслідком агресивної форми зовнішньої політики Російської Федерації;**
- **Інформаційна війна**

Актуальні загрози національній безпеці України

- **Агресивні дії Росії**, що здійснюються для виснаження української економіки і підризу суспільно-політичної стабільності з метою знищення держави Україна і захоплення її території, а саме:
- **військова агресія**, участь регулярних військ, радників, інструкторів і найманців у бойових діях на території України;
- розвідувально-підбивна і диверсійна діяльність, дії, спрямовані на розпалювання міжконфесійної, соціальної ворожнечі і ненависті, сепаратизму і тероризму, створення і всебічна підтримка, зокрема військова, маріонеткових квазідержавних утворень на тимчасово окупованій території частини Донецької та Луганської областей;
- **тимчасова окупація території Автономної Республіки Крим і міста Севастополя та дальші дії щодо дестабілізації обстановки у Балто-Чорноморсько-Каспійському регіоні;**
- нарощування військових угруповань біля кордонів України та на тимчасово окупованій території України, у тому числі розміщення **на півострові Крим тактичної ядерної зброї;**

- **блокування зусиль України щодо протидії монополізації стратегічних галузей національної економіки російським капіталом, щодо позбавлення залежності від монопольних поставок критичної сировини, насамперед енергетичних ресурсів;**
- **торговельно-економічна війна;**
- **інформаційно-психологічна війна, приниження української мови і культури, фальшування української історії, формування російськими засобами масової комунікації альтернативної до дійсності викривленої інформаційної картини світу.**

- Повномасштабне вторгнення, як і гібридна війна РФ, що триває з 2014 р., виявили в Україні й інші переваги, такі як потужний волонтерський рух і значний потенціал самоорганізації суспільства. Активні навчання й тренування представників органів державної влади, сил безпеки та оборони, зокрема за участі іноземних держав та НАТО, щодо комплексного реагування на різні загрози, суттєво підвищили рівень готовності держави до збройної агресії РФ, що якісно відрізняє поточну ситуацію від тієї, яка склалася в 2014 р. Безумовною перевагою є також лідерство Президента України, що забезпечило не лише ефективне протистояння кількісно більшим силам ворога, а й дозволило організувати потужну міжнародну коаліцію демократичних держав на підтримку України.
- Під час війни сформувалися й нові можливості для захисту національних інтересів і подальшого відновлення країни у післявоєнний період. Передусім ідеться про зміцнення двосторонніх відносин України з низкою держав світу, прогрес України на шляху європейської інтеграції та у захисті суверенних прав у міжнародних судових установах, зокрема Міжнародному суді ООН, широкий суспільний резонанс і підтримку України у світі тощо.

Національна безпека

• національні інтереси
визначаються як "життєво важливі матеріальні, інтелектуальні і духовні цінності українського народу як носія суверенітету і єдиного джерела влади в Україні, визначальні потреби суспільства і держави, реалізація яких гарантує державний суверенітет України та її прогресивний розвиток

• національні інтереси
України - життєво важливі інтереси людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян

Фундаментальні національні інтереси України :

- 1) державний суверенітет і територіальна цілісність, демократичний конституційний лад, недопущення втручання у внутрішні справи України;**
- 2) сталий розвиток національної економіки, громадянського суспільства і держави для забезпечення зростання рівня та якості життя населення;**
- 3) інтеграція України в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами.**

• **Запорукою національної безпеки і відновлення територіальної цілісності України є потужні Збройні Сили України, інші утворені відповідно до законів України військові формування, що забезпечені сучасним озброєнням і військовою технікою, активна зовнішньополітична діяльність, ефективні розвідувальні, контррозвідувальні і правоохоронні органи.**

Закон України
“Про національну
безпеку України” (2018 р.)

• **Державна політика у сферах національної безпеки і оборони спрямовується на забезпечення воєнної, зовнішньополітичної, державної, економічної, інформаційної, екологічної безпеки, кібербезпеки України тощо**

Нова воєнна доктрина України (2015 р.)

- визначає Російську Федерацію воєнним противником України та умови звільнення тимчасово окупованих територій України;
- виходить із високої імовірності великомасштабного застосування проти України воєнної сили як головної загрози національній безпеці України у воєнній сфері;
- підтверджує відмову від політики позаблоковості та відновлення стратегічного курсу на євроатлантичну інтеграцію;
- визначає ознаки виникнення збройного конфлікту всередині України, у тому числі інспірованого іноземними державами;
- враховує збільшення ролі інформаційно-психологічних операцій;
- наголошує на потребі удосконалення системи мобілізаційної підготовки і мобілізації та суттєвого збільшення професійної складової у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях;
- формулює заходи з підготовки держави до оборони, необхідні для відновлення державного суверенітету та територіальної цілісності держави, а також завдання розвитку оборонного та безпекового потенціалу України як необхідної умови відсічі збройної агресії тощо

Воєнна доктрина України, схвалена рішенням Ради національної безпеки і оборони України від 02.09.2015 р., яке затверджене Указом Президента України від 24.09.2015 р. № 555/2015.

Цілі Стратегії національної безпеки України (2015р.)

- мінімізація загроз державному суверенітету та створення умов для відновлення територіальної цілісності України у межах міжнародно-визнаного державного кордону України, гарантування мирного майбутнього України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави;
- утвердження прав і свобод людини і громадянина, забезпечення нової якості економічного, соціального і гуманітарного розвитку, забезпечення інтеграції України до Європейського Союзу та формування умов для вступу в НАТО.

Досягнення визначених цілей потребує:

- зміцнення Української держави шляхом забезпечення поступального суспільно-політичного й соціально-економічного розвитку України;
- якісно нової державної політики, спрямованої на ефективний захист національних інтересів в економічній, соціальній, гуманітарній та інших сферах, комплексне реформування системи забезпечення національної безпеки та створення ефективного сектору безпеки і оборони України;
- **нового зовнішньополітичного позиціонування України у світі в умовах нестабільності глобальної системи безпеки.**

Забезпечення національної безпеки у зовнішньополітичній сфері (Стратегія, 2015)

- **Відмовившись від політики позаблоковості**, яка не забезпечила територіальної цілісності держави, Україна в середньостроковій перспективі спиратиметься **на власні можливості та залишає за собою право обирати участь у системах колективної безпеки** і оборони як спосіб гарантування державного суверенітету і територіальної цілісності України.
- Зовнішні гарантії безпеки забезпечуватимуться шляхом формування **мережі союзництва як з окремими державами та регіональними організаціями й ініціативами** (шляхом укладення угод про спільну оборону або військову допомогу), так і з міжнародними безпековими організаціями (шляхом участі у механізмах колективної безпеки).
- Зовнішньополітична діяльність України у сфері гарантування національної безпеки держави буде **спиратися на політику європейської і євроатлантичної інтеграції** та здійснюватися на різних рівнях - глобальному, регіональному, субрегіональному

- На глобальному рівні Україна розглядає поглиблення стратегічного партнерства зі **Сполученими Штатами Америки** як гарантом міжнародної безпеки на євроатлантичному просторі на основі Хартії Україна - США про стратегічне партнерство від 19 грудня 2008 року як **головний зовнішньополітичний пріоритет**.
- Україна прагнучиме до стратегічного розвитку взаємодії на засадах **партнерських відносин** з іншими державами - ключовими центрами впливу, зокрема **КНР**.
- Продовжуватиметься активне використання глобальних форматів - міжнародних організацій, насамперед ООН, "Групи двадцяти", "Групи семи", інших механізмів, спрямованих на зміцнення миру та стабільності у світі, додержання норм міжнародного права і справедливе врегулювання конфліктів.

- Україна сприятиме процесу ядерного роззброєння, а також підтримуватиме ініціативи з укладення **універсального міжнародного договору щодо гарантій безпеки**, передусім без'ядерним державам, який би містив чіткий **перелік зобов'язань та дій сторін у випадку його порушення, в тому числі в контексті застосування санкцій до держави-порушниці**.
- Україна прагне до створення на основі Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (Будапештський меморандум) ефективного механізму **гарантування свого державного суверенітету і територіальної цілісності**.
- **Агресія Росії проти України збільшила актуальність реформування Ради Безпеки ООН**. Тому в рамках роботи Генеральної Асамблеї ООН увага зосереджуватиметься на підтримці таких ініціатив з реформування Ради Безпеки ООН, які забезпечать її адекватне реагування на порушення міжнародного права, навіть якщо порушник є постійним членом цього органу

- Зусилля на регіональному рівні спрямовуватимуться на створення ефективної системи взаємодії у Центральній та Східній Європі з метою забезпечення безпеки та стабільності. Для цього використовуватимуться насамперед інструменти та можливості **ОБСЄ та Ради Європи**. Особлива увага приділятиметься формуванню механізмів **забезпечення безпеки в регіоні Чорного моря**.
- Україна проводитиме спільно з іншими європейськими союзниками політику **денуклеаризації та демілітаризації Чорноморського регіону**; сприятиме поверненню до режиму оновленого Договору про звичайні збройні сили в Європі; братиме активну участь в опрацюванні існуючих та внесенні нових безпекових ініціатив, спрямованих на зміцнення стабільності і колективної безпеки в Європі.

- На субрегіональному рівні Україна продовжуватиме активно використовувати існуючі формати - "Веймарський трикутник", "Вишеградську групу", ГУАМ, ЦЄІ, ОЧЕС тощо - з метою забезпечення захисту територіальної цілісності та суверенітету держави, реалізації економічних і енергетичних проектів та ініціатив.
- З метою здійснення активної зовнішньополітичної діяльності розвиток Міністерства закордонних справ України має бути спрямований на формування зовнішньополітичного відомства європейського зразка, забезпеченого необхідними для ефективного просування національних інтересів держави ресурсами і можливостями

У Законі України "Про національну безпеку України" (2018 р.) зазначено перелік нормативно-правових документів, що забезпечують національну безпеку України:

- **Стратегія національної безпеки України** - документ, що визначає актуальні загрози національній безпеці України та відповідні цілі, завдання, механізми захисту національних інтересів України та є основою для планування і реалізації державної політики у сфері національної безпеки;
- **Стратегія воєнної безпеки України** - документ, у якому викладається система поглядів на причини виникнення, сутність і характер сучасних воєнних конфліктів, принципи і шляхи запобігання їх виникненню, підготовку держави до можливого воєнного конфлікту, а також на застосування воєнної сили для захисту державного суверенітету, територіальної цілісності, інших життєво важливих національних інтересів;
- **Стратегія кібербезпеки України** - документ довгострокового планування, що визначає загрози кібербезпеці України, пріоритети та напрями забезпечення кібербезпеки України з метою створення умов для безпечного функціонування кіберпростору, його використання в інтересах особи, суспільства і держави;
- **Стратегічний оборонний бюлетень України** - документ оборонного планування, що розробляється за результатами оборонного огляду та визначає основні напрями реалізації воєнної політики України, стратегічні цілі розвитку та очікувані результати їх досягнення з урахуванням актуальних воєнно-політичних загроз і викликів;
- **Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України** - документ довгострокового планування, що розробляється на основі Стратегії національної безпеки України за результатами огляду громадської безпеки та цивільного захисту і визначає напрями державної політики щодо гарантування захищеності життєво важливих для держави, суспільства та особи інтересів, прав і свобод людини і громадянина, цілі та очікувані результати їх досягнення з урахуванням актуальних загроз;
- **Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України** - документ, що розробляється за результатами огляду оборонно-промислового комплексу України та визначає пріоритетні напрями державної військово-промислової політики, цілі реформи оборонно-промислового комплексу та очікувані результати їх досягнення з урахуванням актуальних воєнно-політичних загроз і викликів.

- **07.02.2019 р. Верховна Рада ухвалила у другому читанні законопроект про закріплення в Конституції стратегічного курсу України на членство в Європейському союзі й НАТО.**
- **Відповідне рішення підтримали 334 народних депутатів, 35 проголосували проти, 16 не голосували.**
- **Для затвердження змін було необхідно зібрати конституційну більшість - не менше 300 голосів.**
- **Відповідно до схвалених змін, до повноважень ВР додано "реалізацію стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору",**
- **а уряд "забезпечує реалізацію" цього курсу,**
- **Президент проголошується "гарантом реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору"**

У Стратегії національної безпеки України (2020) спостерігається відхід від безпеки як абстрактного «стану захищеності» до тріумвірату **«стримування, стійкість, взаємодія»**, що відкриває більше можливостей для оновлення безпекового сектору та більш гнучкого реагування на нові загрози та виклики.

- **напрями забезпечення національної безпеки у зовнішньо-політичній сфері:**
- відновлення миру, територіальної цілісності та державного суверенітету на тимчасово окупованих територіях у Донецькій і Луганській областях України на основі міжнародного права;
- здійснення міжнародно-правових, політико-дипломатичних, безпекових, гуманітарних та економічних заходів, спрямованих на припинення Російською Федерацією незаконної окупації Автономної Республіки Крим та міста Севастополь;
- продовження реалізації заходів з оборони та стримування, активного використання переговорних форматів та консолідації міжнародного тиску на Російську Федерацію як гарантії недопущення ескалації конфлікту з боку Росії, зменшення напруги та припинення Російською Федерацією збройної агресії;
- використання всіх наявних механізмів ООН, Ради Європи, ОБСЄ, інших міжнародних організацій для консолідації міжнародної підтримки України у протидії російській агресії, відновленні територіальної цілісності та державного суверенітету України;
- **розвиток відносин зі Сполученими Штатами Америки, Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії, Канадою, Федеративною Республікою Німеччина, Французькою Республікою**, сусідніми та іншими державами, а також із міжнародними організаціями для забезпечення міжнародної безпеки та протидії спільним викликам і загрозам, мінімізації їх впливу на Україну;
- **повна імплементація Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом**, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, та модернізація її параметрів там, де необхідно, за результатами всебічного огляду досягнення цілей Угоди відповідно до статті 481, з метою набуття повноправного членства України у Європейському Союзі;
- **розвиток особливого партнерства з Організацією Північноатлантичного договору з метою набуття повноправного членства України в НАТО**;
- посилення спроможностей Збройних Сил України, інших органів сектору безпеки і оборони;
- сталий розвиток національної економіки та її інтеграція в європейський економічний простір;
- посилення спроможностей національної системи кібербезпеки для ефективної протидії кіберзагрозам у сучасному безпековому середовищі.

«Про Стратегію воєнної безпеки України» (2021 р.)

- Такий стратегічний документ в Україні підготовлено вперше. Стратегія воєнної безпеки «**Воєнна безпека – всеохоплююча оборона**» є документом оборонного планування, мета якого – забезпечення реалізації державної політики у сфері оборони та визначення шляхів реалізації пріоритетів державної політики у воєнній сфері, сферах оборони та військового будівництва.
- Документ передбачає запровадження **комплексного всеосяжного підходу до оборони України в умовах воєнної загрози національній безпеці**, пов'язаної з використанням гібридних методів.
- Всеосяжна оборона України відповідає закріпленому Статутом ООН суверенному невід'ємному праву кожної держави на самооборону від агресії та **не має на меті досягнення воєнного паритету з Російською Федерацією, що призвело б до надмірної мілітаризації держави**, а передбачає підтримання балансу та поєднання воєнних і невоєнних засобів для забезпечення воєнної безпеки України.
- ...**надання відсічі та стримування збройної агресії проти України, запобігання або стримування противника від повномасштабного застосування воєнної сили проти України, припинення тимчасової окупації Російською Федерацією частини території України, захист суверенітету й територіальної цілісності України насамперед шляхом здійснення міжнародно-правових, політико-дипломатичних, безпекових, гуманітарних та економічних заходів.**
- **Реалізація Стратегії сприятиме інтеграції України у євроатлантичний безпековий простір і набуттю членства в НАТО.** Документ передбачає активну участь у міжнародних операціях з підтримання миру й безпеки.

- рішення Ради національної безпеки і оборони від 25 березня 2021 року [«Про Стратегію воєнної безпеки України»](#).

• Цей документ довгострокового планування має стати основою для розробки Стратегічного оборонного бюлетеня й Плану оборони України. Підготовку Плану оборони особливо критикували фахівці. Зокрема, [Іван Апаршин](#), який свого часу був долучений до підготовки ключових рішень у галузі безпеки і оборони держави, [а до травня 2020 року був генеральним директором Директорату з питань національної безпеки та оборони в Офісі президента України, восени 2020 року зазначив, що підготовку першого в історії держави Плану оборони України зірвано тому, що «Офіс президента не хоче називати Росію ворогом».](#)

- [Валентин Бадрак](#), директор Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння
https://lb.ua/news/2021/03/29/4809_nova_voienna_doktrina_yaku_strateg.html

«Про основи національного спротиву» Закон України від 16 липня 2021 року № 1702-IX

(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2021, № 41, ст.339

- **національний спротив** - комплекс заходів, які організовуються та здійснюються з метою сприяння обороні України шляхом максимально широкого залучення громадян України до дій, спрямованих на забезпечення воєнної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності держави, стримування і відсіч агресії та завдання противнику неприйнятних втрат, з огляду на які він буде змушений припинити збройну агресію проти України
- **рух опору** - система воєнних, інформаційних і спеціальних заходів, організація, планування, підготовка і підтримка яких здійснюється з метою відновлення державного суверенітету і територіальної цілісності під час відсічі збройної агресії проти України;
- **сили і засоби, які залучаються до виконання завдань територіальної оборони**, - визначені планувальними документами територіальної оборони сили і засоби сил безпеки та сил оборони;
- **сили і засоби руху опору** - визначені сили і засоби сил безпеки та сил оборони, які залучаються до здійснення заходів з організації, підготовки та виконання завдань руху опору, а також окремі особи, які на добровільній та конфіденційній основі залучаються до виконання завдань руху опору;
- **Сили територіальної оборони Збройних Сил України** - окремий рід сил Збройних Сил України, на який покладається організація, підготовка та виконання завдань територіальної оборони;
- **територіальна оборона** - система загальнодержавних, воєнних і спеціальних заходів, що здійснюються у мирний час та в особливий період з метою протидії воєнним загрозам, а також для надання допомоги у захисті населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій;
- 3.05.2022 - Верховна рада розширила можливості територіальної оборони, надавши можливість бійцям ТРО виконувати завдання у районах ведення військових (бойових) дій.

СТРАТЕГІЯ забезпечення державної безпеки,

ЗАТВЕРДЖЕНО Указом Президента України від 16 лютого 2022 року № 56/2022

Напрями державної політики у сфері забезпечення державної безпеки:

- формування й упровадження проактивного підходу на основі управління ризиками;
- розмежування повноважень та завдань між суб'єктами сектору безпеки й оборони, удосконалення взаємодії, у тому числі інформаційного обміну, та координації дій між ними, а також з іншими державними органами;
- удосконалення національного законодавства у сфері забезпечення державної безпеки та гармонізація із законодавством Європейського Союзу і документами НАТО;
- розвиток державно-приватного партнерства з урахуванням пріоритетності інтересів держави в системі забезпечення державної безпеки;
- удосконалення підходів до забезпечення безпеки державної таємниці та службової інформації з урахуванням стандартів безпеки НАТО та ЄС;
- приєднання до міжнародних програм співробітництва, урахування міжнародного досвіду щодо функціонування системи державного управління, упровадження нових гнучких підходів до забезпечення державної безпеки стосовно охорони інформації з обмеженим доступом.

Основними завданнями державної політики у сфері забезпечення державної безпеки є:

- удосконалення контррозвідувального забезпечення державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, оборонного, економічного і науково-технічного потенціалу, економічної безпеки, об'єктів критичної інфраструктури від впливу суб'єктів розвідувально-підривної діяльності;
- забезпечення дієвості контррозвідувального режиму в державі, усунення або локалізація причин та умов, що призводять до розвідувальної, терористичної, диверсійної та іншої діяльності суб'єктів розвідувально-підривної діяльності;
- ...упровадження гармонізованих зі стандартами безпеки НАТО та ЄС механізмів функціонування системи забезпечення безпеки державної таємниці та службової інформації, що включає технічний і криптографічний захист інформації, з урахуванням трансформації безпекового простору України...
- ...створити ефективну систему забезпечення безпеки державної таємниці та службової інформації, здатну протистояти викликам сьогодення та забезпечити інтеграцію сектору безпеки і оборони в безпековий євроатлантичний простір.

**Про Раду національної безпеки і оборони України :
Закон України від 5 березня 1998 року № 183/98-ВР із змінами № 2469-VIII від 21.06.2018, № 2646-VIII від 06.12.2018**

**Ст. 3. Функції Ради
національної безпеки і
оборони України**

- 1) внесення пропозицій
Президентові України щодо
реалізації засад внутрішньої
і зовнішньої політики у
сфері національної безпеки
і оборони;**
- 2) координація та здійснення
контролю за діяльністю
органів виконавчої влади у
сфері національної безпеки
і оборони у мирний час;**
- 3) координація та здійснення
контролю за діяльністю
органів виконавчої влади у
сфері національної безпеки
і оборони в умовах воєнного
або надзвичайного стану та
при виникненні кризових
ситуацій, що загрожують
національній безпеці
України.**

- Рада національної
безпеки і оборони України
відповідно до Конституції
України є координаційним
органом з питань
національної безпеки і
оборони при Президентові
України**
- Наприкінці 2020 року до складу
Ради національної безпеки й
оборони України (РНБУ) входило 18
осіб, з них – 2 жінки. В апараті РНБУ
– 100% чоловіків. За період її
функціонування посаду секретаря
ради обіймали 14 осіб, з них – 1
жінка

Рада національної безпеки і оборони України

- розробляє та розглядає на своїх засіданнях питання, які відповідно до Конституції та законів України, Стратегії національної безпеки України, Воєнної доктрини України належать до сфери національної безпеки і оборони, та подає пропозиції Президентові України, приймає рішення щодо:
- визначення стратегічних національних інтересів України, концептуальних підходів та напрямів забезпечення національної безпеки і оборони у політичній, економічній, соціальній, воєнній, науково-технологічній, екологічній, інформаційній та інших сферах;
- проектів ... директив Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України, міжнародних договорів, інших нормативних актів та документів з питань національної безпеки і оборони;
- удосконалення системи забезпечення національної безпеки та організації оборони, утворення, реорганізації та ліквідації органів виконавчої влади у цій сфері;

**подає пропозиції Президентів України,
приймає рішення щодо**

- **матеріального, фінансового, кадрового, організаційного та іншого забезпечення виконання заходів з питань національної безпеки і оборони;**
- **заходів політичного, економічного, соціального, воєнного, науково-технологічного, екологічного, інформаційного та іншого характеру відповідно до масштабу потенційних та реальних загроз національним інтересам України;**
- **залучення контрольних, інспекційних та наглядових органів, що функціонують у системі виконавчої влади, до здійснення контролю за своєчасністю та якістю виконання прийнятих Радою національної безпеки і оборони України рішень, введених в дію указами Президента України;**
- **забезпечення і контролю надходження та опрацювання необхідної інформації, її збереження, конфіденційності та використання в інтересах національної безпеки України, аналізу на її основі стану і тенденції розвитку подій, що відбуваються в Україні і в світі, визначення потенційних та реальних загроз національним інтересам України;**
- **невідкладних заходів із розв'язання кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці України**